

sa vilka metoder som kan komma ifråga, och därefter hänvisa till den privata sektorn, om patienterna har önskemål som inte omfattas av de alternativ man erbjuder.

En andra strategi är att erbjuda samtliga metoder som svarar mot vetenskap och beprövad erfarenhet inom den offentliga vården, men mot en extra avgift (som minst speglar merkostnaden) i de fall 100-procentig offentlig finansiering inte kan motiveras. I det senare fallet kommer fler individer att få sina önskemål tillgodosedda, men på bekostnad av att olikheter tillåts inom den offentliga vården.

Det är svårt att skapa utrymme för individuellt inflytande för det stora flertalet patienter utan att samtidigt ge avkall på något annat. Som visats i artikeln är det fullt möjligt att kombinera övergripande politiska prioriteringar med reellt ökat patientinflytande, men i så fall ställs krav på delvis nytt avgiftssystem.

Målet om god vård på lika villkor kan upprätthållas, liksom prioriteringsutredningens rekommendationer. Alla får inte samma vård, men det måste väl å andra sidan vara syftet med ökat patientinflytande?

Referenser

1. Anell A, Rosén P (red). Valfrihet och jämlikhet i vården. Stockholm: SNS-Förlag, 1996.
2. Prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Proposition 1996/97:60.
3. Behov och resurser i vården – en analys. Delbetänkande av HSU 2000. Stockholm: Fritzes Förlag, SOU 1996:16.
4. Ont i ryggen – orsaker, diagnostik och behandling. Stockholm: SBU, 1991.

En hospitalläkares jagt efter "hin onde"

Av en tillfällighet läste jag för en tid sedan en artikel i Svenska Jägarförbundets Nya Tidskrift, Tolfte Ärgången 1874. Den handlade om en gruvlig jakt på Konradsbergs sjukhusområde i Stockholm:

Under februari månad sistlidet år (1873) började från trakten sydväst om hospitalet Konradsberg nattetid låta höra sig ett hemskt utdraget tjut af ååh! ååh!, påminnande om en i fara stadd människas jemmarop och natt efter natt närmade sig det samma mer och mer hospitalets område, tills det slutligen i mars månad der lät höra sig inom sjelfva sjukhusbyggnaderna i den mon, att det ibland störde sömnen för lättsöfde både friske och sjuke samt blef föremål för mycken undran och skräck. Oaktadt jag sjelf ej ditills fått höra samma tjut, anade jag dock, såsom gammal jägare, dess verkliga beskaffenhet och tillsade nattvaktaren att uppmärksamma förhållandet samt delgifva mig sina iakttagelser derom; och efter någon tids förlopp rapporterade han, att låtet kom från ett flygande »odjur», som vanligen om aftnarne uppehöll sig i Essinge- och Kristinebergs-skogarne, men nattetid derifrån gjorde utflykter in på hospitalets egor och under sistlidna natt flere minuter sutit på stora sjuk-

husbyggnadens tornkors samt derifrån »vrat som en tjur».

Då emellertid redan natten derefter tjutet låtit höra sig inom hospitalets område, och då dessutom nattvaktarens vid förenämnda tillfälle gjorda upptäckt, att detsamma var behornadt, hos några melankoliska patienter alstrat vanföreställningen, att det var »sjelfva hin onde», som lurade på något rof, ansåg jag mig hafva stort skäl att sjelf å tjensens vägnar uppträda och söka tillfälle att formera närmare bekantskap med odjuret.

Några dagar derefter, då jag klockan 11 på aftonen hemkom från staden, möttes jag först af besagda tjut och derefter af nattvaktarens rapport, att det hördes utgå från den sydväst intill hospitalets gränser stötande Kristinebergsskogen. Snart var jag ock med dubbelgevär m m rustad till utfärd, samt begaf mig, åtföljd af nattvaktaren, ut i den mörka men lugna aftonen bort åt nämnda skog. Som jag emellertid i brådskan glömt medtaga nyckeln till hospitalets plankport utåt nämnda trakt och ej sjelf ville klättra deröfver, måste jag stanna innanför, men halv nattvaktaren öfver planket och tillsade honom att gå och försöka upptäcka odjuret i skogen, der det ännu satt och tjo.

Efter några minuter återkom han med underrättelsen att han gått omkring och stått bredvid det träd från hvilket låtet hördes utgå, men oaktadt alla försök ej kunnat i aftonens mörker få syn på den hemska roparen.

Sedan derefter tjutet natten efter lördagen den 29:de mars åter låtit höra sig från stora sjukhusbyggnaden öfver biträdande läkarens boställsrum, och det så kraftigt att denne min värda kamrat, för att få sofva i ro, funnit sig föranlåten att öppna fönstret och högljudt bjuda odjuret vika hädan, beslöt jag att offra söndagsaftonen till en förnyad jagtutflykt efter det samma.

För sådant ändamål gjorde jag på eftermiddagen dels en inspektion af det ställe i Kristinebergsskogen, hvarifrån låtet fredagsaftonen hörts utgå och som befans upptaget af några gamla, höga, i kanten af skogen stående tallar, och dels en profskjutning med räfhagelskott, laddade jag åter båda piporna omsorgsfullt med räfhagel, gick hem och inbjöd hospitalets uppsyningsman till deltagande i den förestående utfärden, samt satte mig sedan i allsköns ro vid ett glas punsch för att invänta nattvaktaren, som fått tillsägelse att efterhöra och rapportera när gästen lät höra sig.

MEDICIN HISTORISK

paus

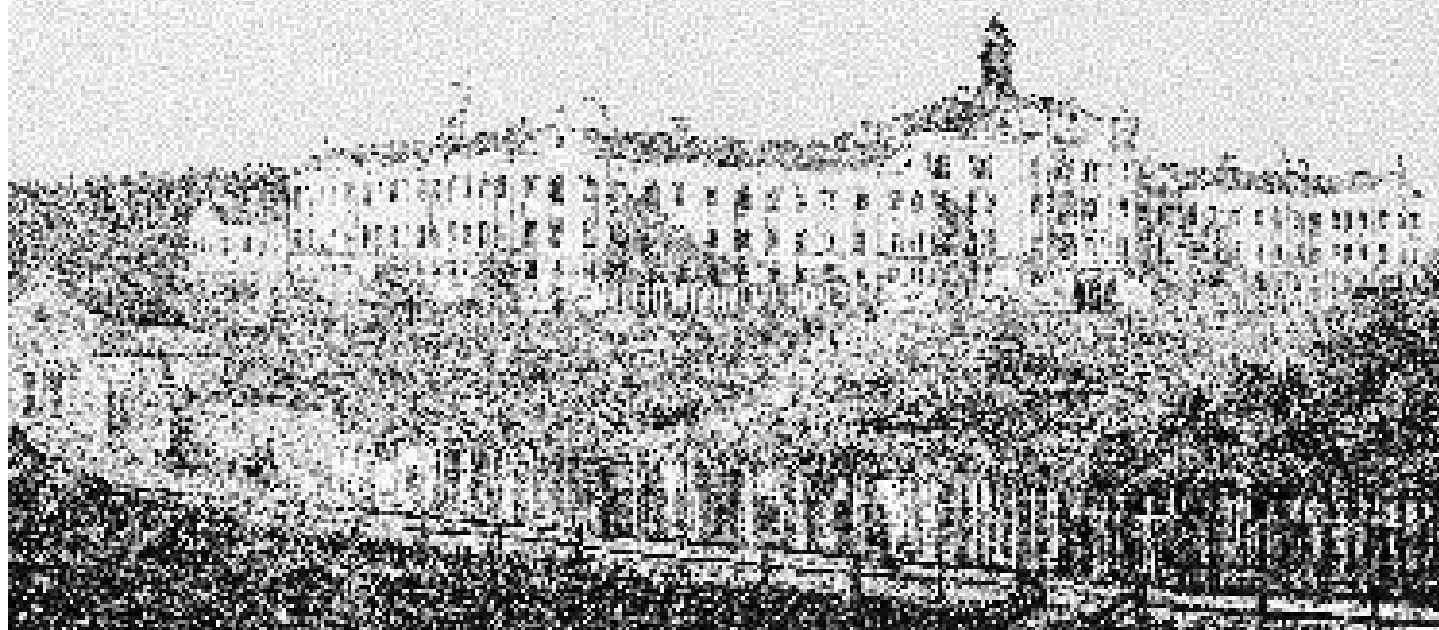
Medicinhistoriska ögonblicksbilder, i form av en kort text till en bra bild, välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf

Det gamla mentalsjukhuset

Konradsberg i Stockholm som det tedde sig i en litografi från ca 1875, då jakten på »den hemska roparen» företogs i den mörka Kristinebergs-skogen. Idag ligger Konradsberg omgivet av bostadsbebyggelse. Delar av den vackra parken finns dock bevarade. Anläggningen används idag av Lärarhögskolan.



Klockan $\frac{3}{4}$ 8 em kom han också med utropet: »nu höres tjutet» och vid vårt utträdande utom sjukhuset hördes det också inom kort och från Essingehället. Vi skyndade oss då bort till förenämnda ställe i kanten af Kristinebergsskogen och placerade oss bakom stammarne af tvenne grofva tallar, på ungefär 30 stegs afstånd från hvarann; emellan oss var en stor gammal tall, i hvilken jag ansåg troligt att odjuret skulle slå sig ned. Nattväktaren fick nu gå söder ut åt det håll, der tjutet lät höra sig, och tillsades att, sedan odjuret kommit inom Kristinebergsskogen, oroa det i riktningen mot oss. Aftonen var så mörk, att vi ej kunde se hvarann, der vi stodo vid trädstammarne, men molnfri och lugn och med undantag af tjutet då och då hördes knapt ett ljud i trakten.

Efter ungefär en kvarts förlopp hörde vi tydligare tjutet efter hand närma sig vår trakt och efter ytterligare ungefär lika lång tid öfverraskades jag helt plötsligen af det samma, utgående från just den stora tall vid hvars stam jag stod.

Första minuterna derpå voro för mig verkligen spännande. Å ena sidan hölls jag liksom fast vid trädstammen af fruktan att minsta rörelse skulle skrämra odjuret att flyga, och å andra sidan var jag naturligtvis gripen af innerlig längtan att få spana efter hvar jag möjligen skulle kunna få syn på det samma. Jag började sakta kringgå trädet, hvarifrån låtet utgick, men kunde i anseende

till mörkret ej ens tydligen urskilja trädgrenarnes konturer i toppen och långt mindre tjutaren. Jag fann då ingen annan utväg än att försöka efter ljudet bestämma punkten, hvarifrån oljudet utgick, och efter åtskilliga observationer derpå från olika intagna ställen kom jag, allt under odjurets ofta repeterade tjutande, slutligen till öfvertygelsen att – der måste han sitta, samt sigtade så godt jag i mörkret kunde på denna punkt, och då några ögonblick derefter ett nytt tjut hördes utgå derifrån, lät jag ena skottet gå, samt stod jag stirrande mot höjden, då i det samma ett doft ljud i den snöbeklädda marken på andra sidan trädet afbröt detta mitt spejande uppåt

Var finns den nu?

FOTO: JAN-PETER LAHALL/GREAT SHOTS

och ledde mina steg till dettas fot, der vid efterseende odjuret fans liggande, i form af en örnstor fogel, som snart hemburen och vid ljus afsynad befans vara ett ståtligt exemplar af den hemska roparen Bergufven (Strix Bubo).

Följande dagen förevisad å diverse håll inom hospitalet och i första hand inför dem derstedes, hvilka under inbillningen om hans diaboliska härkomst med fruktan och bäfvan afhört hans tjut, sitter numera denna f d nattsvärmare och sömnstörare, omsorgsfullt uppstoppad, i den vackra vestibulen å stora sjukbyggnaden å Konradsberg, såsom ett varnande exempel mot tilltaget att på ett eller annat sätt försöka störa invånarnes derstädes sömn och lugn.

W. Ö.

Hospitalsläkare

Trots ivrigt letande och kontakter med kolleger och olika instanser har jag inte kunnat få fram var den uppstoppade hin onde numera befinner sig. Vet någon annan? Signaturen W Ö under artikeln betyder säkerligen professorn W Öhrström, som vid tidpunkten, 1873, tjänstgjorde vid sjukhuset.

Arne Mellgren
överläkare,
Stockholm